
Platon Homeros'u Neden Sevmezdi?

Why Did Plato Dislike Homer?

AYLİN ÇANKAYA

Manisa Celal Bayar University

Received: 07.10.2020 | Accepted: 09.12.2020

Abstract: Homer was mentioned by Ionian philosophers, poets, and historians since the seventh century BC and is one of the important poets who influenced Greek culture for centuries. So much so that it is almost impossible to talk about a writer who did not mention Homer's name until it came to Plato. The reason for this is that in the epics of both Homer and Hesiod, a religion that reveals all the beliefs, customs and traditions, feelings, and passions of the Greeks is hidden. This religion, in which the deeds and names of the gods are mentioned, is also the mythology of the Greeks. To put it in the words of Azra Erhat, Homer was "not only a poem in Plato's time, but a holy book". It is remarkable that Homer, who is a basic reference for Greek religion, politics, and military service, was exiled from Plato's ideal state. The main issue of this study is Plato's argument with Homer. In this context, the study aims to analyze the conflict between the philosopher and the poet and the reasons that pushed Plato to this idea by centering Plato's dialogue titled The Republic.

Keywords: Homer, imitation (mimesis), poet (poietes), education (paideia), state (politeia).

Sevgili Homeros, değer bakımından gerçekten üç derece uzak kalmadıysan, bizim benzetmeci dediğimiz sadece görüntülerde kalmış işçilerden değilsen, ikinci dereceye kadar olsun yükselmişsen, kendi işlerinde olsun, devlet işlerinde olsun, insanları hangi kurumların daha iyi yapacağını kestirebilmişsen söylesene bize: Hangi devlet, düzeninde yaptığı değişikliği sana borçludur, Lakedemonia'nın, küçük büyük daha nice devletlerin, Lykurgos'a borçlu olduğu gibi? Hangi devlet seni iyi bir kanun adamı sayar ve bir fayda görmüştür senden? İtalya'da ve Sicilya'da Kharmondas vardı, bizde Solon; sen hangi devlette kanun koydun? Böyle bir devlet gösterilebilir mi Homeros? (Platon, 2005, 599d).

Giriş: Ardalan

Homeros, (MÖ yak. 850) Batı uygarlık tarihinin ilk ve en büyük şairi olarak bilinir. Homeros'a atfedilen *Ilias* (Ilion'un Şiiri) günümüzdeki yaygın kullanımıyla *İlyada* ve *Odysseia* destanları (Dürüşken, 2013, s. 17), Yunan mitlerine ilişkin kanıtların ana kaynakları olarak kabul edilir. Mitler, içinde buldukları toplumun geleneksel anlatılarından, hikayelerinden oluşur. Bir toplumdaki değerler, gelenek ve görenekler mitlerde cisimleşir. Dolayısıyla mitler, kurgusal olağanüstü anlatılar olmaktan ziyade bir geleneğin yeniden inşa edilmesine katkı sağlayan düşünsel metinler olarak değerlendirilmelidir. Meseleye bu açıdan bakıldığında anlatıların, eğitimde (*paideia*) ne kadar önemli bir rol oynadıkları ortaya çıkar. Annelerin, dadıların ya da büyüklerin gündelik yaşamda çocuk yetiştirirken sıklıkla mitlere başvurması hatta Homerik şiirlerin Yunan okullarında okutulup ezberletilmesi de bu nedendir (Buxton, 2016, ss. 16-28). Açık ki, Homeros çok erken çağlardan itibaren eğitim alanında kültürel yaşamın şekillendirilmesinde büyük bir otorite olarak görülmüştür. Çünkü Yunanlılar için şair (*poietes*) demek en genel anlamda halkın “öğretmeni” demektir. Şaire düşen iş ise halkı eğitmektir (Çağrı Mutlu, 2018, s. 320). W. K. C. Guthrie'ye göre her Yunan ozanını, mesajı olan bir öğretmen olarak düşünmek gerekir. Ozanların şiirlerinde neyi amaçladıkları tam olarak bilinmese bile bu şiirlerin zaman içinde dinsel ve ahlaki eğitimin temelini oluşturdukları aşikardır (Guthrie, 2011, ss. 366-376). Yunanlıların mitolojiye kimi zaman da toplumsal denetimi sağlamak için başvurmaları da buna iyi bir örnektir (Buxton, 2016, s. 28). Homerik şiirin bu anlamda Yunan müfredatının temelini oluşturması ve Homeros'un da Yunanlıların “ulusal ozanı” olarak nitelendirilmesi o dönemde oldukça anlaşılabilir bir durumdur. Ancak

anlaşılması güç olan şey, Yunan eğitiminde böylesine merkezi bir yere sahip olan Homeros'a yönelik felsefe tarihindeki saldırılardır. Homeros'a ilk sesini yükselten filozof Platon değildir. Çünkü Platon dünyada yokken aslında Homeros 350 yıldır hayattaydı ve oldukça da tanınmış bir şairdi. Platon'dan çok önce Ksenophanes ve Herakleitos da Homeros ve Hesiodos'a çeşitli nedenlerle hücum etmiştir. O yüzden destan şairlerine ilişkin saldırıların tarihini Platon'dan çok daha gerilere götürmek icap eder (Havelock, 2015, s. 280).

Homeros ve Hesiodos'a karşı felsefe tarihindeki ilk saldırı kendisi de şiirsel bir dil kullanan Ksenophanes'ten gelir. Ksenophanes, Homeros'un toplumdaki etkisini doğrular bir biçimde şunu söylemiştir: "Bütün insanların öğrendiği ne varsa hepsine Homeros biçim verdi" (Guthrie, 2011, s. 376). Öte yandan ünlü tarihçi Herodotos da Ksenophanes'ten evvel Yunanlıların Homeros ve Hesiodos'tan önce Tanrılar hakkında çok az şey bildiğini ifade etmiştir ki (Murdoch, 2008, s. 10) bu düşünce de aslında Homeros'un toplum nazarındaki önemini göstermektedir. Ksenophanes'in hem Homeros hem de Hesiodos'a yönelik eleştirileri daha çok din eksenslidir. Ksenophanes'e göre Homeros, Tanrıları insana benzer bir biçimde ahlaksız kişiler olarak betimlemektedir: "Homeros ve Hesiodos hepsini Tanrılara yükledi, ne kadar ayıp ve yüz karası varsa insanlar arasında: hırsızlık, zina ve birbirini aldatma" (fr.11)- ki bu düşüncelerin hiçbiri kabul edilebilir değildir. Ksenophanes'in Homeros'a ilişkin diğer bir eleştirisi de Tanrıların algılanması ile ilgilidir. Der ki:

Aithioplialılar Tanrılarını basık burunlu ve zenci, Trakyalılar ise mavi gözlü kızıl saçlı olarak tasarlıyor. (fr.16) Ama öküzlerin, atların ya da aslanların elle-ri olsaydı ya da insanlar gibi resim yapıp, yapıtlar üretebilseydiler, o zaman atlar Tanrıları atlara, aslanlar aslanlara benzer çizer, Tanrıların bedenlerini kendi biçimlerine benzetirlerdi (fr. 15) (Guthrie, 2011, s. 376).

Guthrie, Ksenophanes'in Homeros teolojisine yönelik suçlamalarının, daha sonraki felsefi sorgulamaların ortaya çıkmasında oldukça etkili olduğunu belirtir (Guthrie, 2011, ss. 377-409) nitekim bu noktada da haksız sayılmaz. Ksenophanes'ten sonra felsefe tarihindeki bir diğer eleştiri de Herakleitos'tan gelir. Herakleitos 40. Fragmanında doğrudan Homeros'u değil fakat Hesiodos, Pythagoras ve Ksenophanes gibi şair ve filozofları suçlamıştır. Herakleitos'a göre çok şey biliyor olmak, (*polymathie*)

hakikati kavramak anlamına gelmez (Çakmak, 2005, s. 109). Herakleitos'un Homeros'un adını andığı yer ise 42. Fragmandır. Şöyle: "Homeros'u yarışmalardan kovmalı ve sopalamalı, aynı şekilde Arkhilokhos'u da". Fragmanın açıklamasında şairlerin taşıdıkları asalarıyla birlikte dövülmele-ri alaycı bir biçimde dile getirilmektedir (Çakmak, 2005, s. 113). Bu metin-lerden öyle anlaşılmaktadır ki Herakleitos; Homeros ve Hesiodos gibi şairlere itibar etmemektedir.

Felsefe tarihinde Homeros'a karşı yöneltilen saldırıların en belirgin, en keskin belki de en önemli olanı ise şüphesiz Platon'a aittir. Platon'daki suçlamalara değinmeden evvel Platon'un, Homeros konusunda kendisinden önce yapılmış olan eleştirilerden etkilendiğini varsaymak yanlış olmayacaktır. E. Zeller; Homerik dilin, Yunan zihninin entelektüel yapısını çok iyi bir biçimde yansıtmakla birlikte, dünya ve yaşam konusunda da çok derin bir kavrayışı içerdiğini bildirmektedir (Zeller, 2001, ss. 36-37). Şiir türünde yazılmış olan destanların sahip olduğu zengin içerik elbette tartışma götürmez. Bununla birlikte burada kullanılan dilin toplum üzerinde olumlu ve aynı zamanda dönüştürücü bir etkisinin olduğu da bilinmektedir. Hal böyle olunca Platon'un Homeros'u güzel ideal şehirden (*kallipolis*) sürgün etmesi zihinde bir çelişki yaratmaktadır. Aslına bakılırsa Platon'un felsefi düşünceleri göz önünde bulundurulduğunda bu sonucun-ki burada şairin devletten dışlanmasını kastediyorum- zorunlu bir biçimde karşımıza çıktığı söylenebilir. Peki öyleyse, bizi çelişik gibi görünen bu durumdan çıkaracak olan düşünce ne olacaktır? Bu soru, bir başka açıdan ifade etmek gerekirse eğer Platon'u, Homeros özelinde rahatsız eden meselenin ne olduğu sorusuyla ilişkilidir. Tüm bu sorulara yanıt bulma çabası bizi Platon'un *Devlet* isimli diyaloguna götürür.

Eğitim Aracı Olarak Şiir

Platon'un *Devlet* isimli diyalogu diğer metinleri ile kıyaslandığında yazıldığı dönem itibariyle de içerik bakımından da epistemolojiden, metafiziğe, ontolojiden etik ve politikaya hatta sanata kadar pek çok görüşü kapsayan son derece zengin ve önemli bir metindir. Bilindiği gibi, *Devlet* bir siyaset kitabı olmakla birlikte aynı zamanda da bir ahlak kitabıdır. Eserin tartışma konusu ettiği temel problemlerden biri, gelecekte yönetici olacak olan kişilerin küçük yaşlardan başlamak üzere nasıl bir eğitim alacağı ile ilgilidir. Platon yönetilenlerin değil fakat yönetenlerin ayrıntılı

bir program çerçevesinde büyük bir özenle eğitilmesi gerektiği görüşündedir. Buna göre koruyucular ya da bekçiler sınıfında yer alan kişiler işe beden (idman ya da jimnastik) ve müzik eğitimiyle başlayacaklardır. Beden eğitimi için idman ne kadar vazgeçilmez ise, ruh eğitimi için de müzik o kadar vazgeçilmezdir (Platon, 2005, 376e-377a). Platon ruhun ölümsüz olduğuna inanmakta ve bu sebeple de ruhun bedenden daha değerli olduğunu düşünmektedir. Ruhun bedenden ölümsüz olması nedeniyle daha değerli olduğu fikri müzik eğitimini beden eğitimi karşısında daha değerli kılmaktadır. Bununla birlikte koruyucular sınıfındakilerin aldığı beden ve müzik eğitimini Platon karakter eğitimi ya da ahlaki bir eğitim olarak ele alır. Bu aşamayı başarıyla tamamlayanlar ise sonrasında bir üst kademede yer alan diyalektik öğretimini de içeren felsefi-bilimsel eğitime geçeceklerdir. Bu eğitimin içinde astronomi, geometri, aritmetik gibi matematiğe dayanan bilimler vardır fakat bu bilimlerin ahlaki eğitimle bir ilgisi yoktur, onlar daha ziyade hakikatin bilgisine ulaşmayı sağlayacak olan soyut düşünme ile ilgilidirler. Konumuz gereği koruyucular sınıfının alacağı ahlaki eğitime geri dönecek olursak bu eğitimin öncelikle müzik eğitimi ile başladığını belirtmemiz gereklidir (Müzik eğitiminin beden eğitiminden önce gelmesi (Platon, 2005, 377a-b) daha önce de ifade ettiğimiz gibi ruhun ölümsüzlüğü fikri ile ilişkilidir.) Platon müzik eğitiminin içine şiiri, edebiyatı, komedyayı, tragedyayı kısacası söz ve sahne sanatlarını yerleştirmektedir. Dolayısıyla Platon'un o dönemde müzik eğitiminden anladığı şey günümüzde müzik eğitiminden anlaşılan şeyden çok daha kapsamlıdır (Arslan, 2006, s. 141).

Müzik eğitimi içinde yer alan söz sanatlarını Platon *Devlet*'in II. kitabında gerçeğe uygun olanlar ve uydurma olanlar olmak üzere ikiye ayırır ve koruyucular sınıfının yetiştirilmesinde her ikisinin de kullanılacağını söyler. Sözelimi masallar buna en iyi örnektir. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren masallarla büyürler ve masalların içinde gerçeğe uygun olan düşünceler olmakla birlikte gerçekle ilişkisi olmayan uydurma pek çok hikâye de vardır. Küçük yaşlarda çocukların bir şeyler öğrenmeye yatkın oldukları hesaba katılırsa gerçeğe uygun olmayan masalların çocuklar için ne kadar sakıncalı olabileceği de ortaya çıkmış olur. Platon "her aklına gelenin uydurduğu masalları çocukların dinlemesi doğru mudur?" diye sorarken masalların çocukların zihinlerinde oluşturabileceği yanlış imge-

leme dikkat çekmektedir ki bu nokta oldukça önemlidir. Böyle bir durumda Platon'a göre yapılacak olan şey çocukların ruhlarını şekillendirebilecek güzel masalları muhafaza edip, diğer masalları yasaklamaktır. Platon'un diğer masallardan kastettiği şüphesiz Homeros ve Hesiodos gibi şairlerin masallarıdır ve bu şairleri de Platon Tanrıları ve kahramanları olduklarından farklı göstermekle suçlar. Bununla birlikte Platon, şairleri söyledikleri çirkin uydurmalarından dolayı da sorumlu tutar çünkü filozofa göre bundan daha büyük bir kötülük yoktur. Sözgelimi, Hesiodos'un Uranos'un çocuklarına kötü davrandığını, Kronos'un da babasından öç aldığını söylemesi çirkin bir yalandır. Kaldı ki bu durum gerçek bile olsa bunu, aklı ermeyen çocuklara anlatmak son derece tehlikeli bir şeydir (Platon, 2005, 377a-378a). Bu yüzden Platon şaire düşen görevi şöyle anlatır:

Şairler de verilen öğütlere uygun masallar düzmeye zorlanmalı. Hera'nın oğlu tarafından zincire vurulduğunu, Hephaistos'un anasını dayaktan korumak isterken babasının gökten fırlatılmasını, Homeros'un Tanrılar savaşı diye anlattıklarını şehrimizde söyletmemeli. İster açık ister gizi kapaklı olsun, bütün bu masallar uzak kalsın şehrimizden. Çünkü çocuk açığı, gizli kapaklıyı ayırt edemez. Bu yaşta duyduklarımız da akıldan çıkmaz, olduğu gibi kalır. İşte bunun için de çocukların duydukları ilk sözlerin, iyilik yolunu gösterecek güzel masallar olmasına çok önem vermeliyiz (Platon, 2005, 378d-e).

Metinden de anlaşılacağı gibi bir destan şairinin asıl amacı iyi ve güzel olan masallar yaratmaktır böylelikle çocukların zihinlerinin bu yönde şekillenmesi sağlanır. Platon burada destan türündeki şiirin konusunu tayin ederken aslında çocuklara verilecek olan eğitimin (*paideia*) içeriğini belirlemektedir. Bu içerik hiç kuşkusuz “iyi” ve “güzel” olanla ilişkilidir. Diğer taraftan Tanrılar üzerine söylenecek olan masallar da iyi ve güzellikten nasibini almalıdır. Platon'a göre kötü olduğu düşünülen bir Tanrıya hiç kimse saygı göstermez. Ayrıca “Tanrının iyi ve güzelden yana eksigi yoktur” (Platon, 2005, 381c). Tanrı doğası gereği iyi olduğuna göre dışarıdaki kötülüklerin de sebebi olamaz. Oysa bu masallarda Homeros ve diğer şairler Tanrıyı kötülüklerin sebebi olarak göstermektedirler. Şairler şiirlerini Tanrı iyi olduğu ve iyi olan şeylerin de sebebi olduğu anlayışına göre yeniden düzenlemelidirler (Platon, 2005, 379a-c, 380c-d). Aksi durumda bu masalların dinleyicisine zarar vereceği açıktır. Dolayısıyla yapılması gereken iş gençlerin kötü yola girmesini önlemek amacıyla baştan Tanrıyı

kötü şeylerin nedeni olarak sayan bu masalları yasaklamaktır (Platon, 2005, 391e -392a).

Platon *Devlet*'in III. Kitabında şairlerin Tanrıları nasıl resmetmesi - resmetmemesi de denilebilir- gerektiği konusunda bilgiler vermeye devam eder. Platon'a göre Homeros ve öteki şairlerin yaptığı gibi Tanrıları kahkahalar atan varlıklar olarak sunmak doğru bir şey değildir (Platon, 2005, 388e). Platon, ağlama, sızlanma, gülme, kahkaha atma gibi insanda aşırı tepkiler doğuran davranışları bayağı kadınlara ve aşağılık erkeklere yakıştırır. Oysa gelecekte şehrin kurucusu/yöneticisi olacak olan kimseler -Platon burada hiç kuşkusuz koruyucu sınıfı kastetmektedir çünkü şehrin yöneticileri ileride koruyucu sınıftan seçilecektir- bu tür düşkünlüklerden uzak durmalıdır (Platon, 2005, 388a-389a). Ayrıca devleti kuracak olan kişilerin paraya ya da rüşvete düşkün olmaları düşünülemez. Bu anlamda koruyucu sınıftan beklenen şey; sevgide, yemekte, içmekte duygularına yenik düşmeden ölçülü biçimde hareket etmek ve bu duyguları dizginlemeyi bilmektir. Yoksa Zeus'un Hera karşısındaki durumuna düşerler ve bu durum da arzu edilen bir şey değildir (Platon, 2005, 389e -390a-d). Öyle görülüyor ki Platon bu kitapta okuyucuya şiirlerde Tanrının nasıl tanımlanması gerektiğini bildirmekte ve bunun üzerinden de Homeros'un şiir anlayışını dolayısıyla da kullandığı dili eleştirmektedir. Bu eleştirinin ise Ksenophanes'in antropomorfik Tanrı anlayışı eleştirisi ile benzerlik gösterdiğini ileri sürmek mümkündür. Çünkü her iki eleştiride de Tanrının özü gereği iyi ve insandan farklı olması gerektiği vurgusu gizlidir. Tanrıların kılık değiştirmeyeceğini (381d) hep oldukları gibi kalacağını söylerken Platon (Platon, 2005, 379c-d) Ksenophanes'in Tanrıların bir yerden başka bir yere hareket etmesinin uygun olmadığı düşüncesini (B26) (Barnes, 2004, s. 102) tekrar eder gibidir. Öte yandan Ksenophanes ile Platon'un fikirleri arasındaki bu benzeşim Platon'un görüşlerini değersiz kılmamalıdır. Çünkü Platon'un Homeros'la olan kavgası daha sonraki bölümde de tartışacağımız üzere Platon'un felsefi düşünce sistemi ile oldukça yakından ilgili ayrıca çok daha derin bir kavrayışı yansıtmaktadır.

Platon'a göre tüm şairler buna Homeros da dahildir anlatımlarında taklide (*mimesis*) başvururlar ki bu kötü, korkak, birbiriyle alay eden, sarhoş, ağız bozuk kimselerin de yeri geldiğinde taklit edilmesi anlamına gelir (Platon, 2005, 396a). Öğrenme sürecinin taklit ile başladığı düşünü-

lürse -Aristoteles de *Poetika*'da (1448b5-10) benzer bir düşünceyi savunur- kötü olan şeylerin taklit yoluyla öğrenileceği bu eylem biçiminin de zamanla alışkanlık haline geleceği açıktır. Platon der ki “taklit ede ede, sonunda taklit ettikleri şeye alışır”(Platon, 2005,395c-d). Taklit edilenin iyi bir şey olması taklit eden kişide iyi alışkanlıkların, taklit edilenin kötü olması da taklit edende kötü alışkanlıkların kazanılmasına neden olur. Alışkanlıkların zaman içinde bir mizaca, karaktere dönüşmesi de olağandır. İyinin taklit edilmesi iyi bir karakterin oluşumuna zemin hazırlar. Bu tıpkı Aristoteles'in adil davrana davrana kişinin adil bir insan olacağını söylemesine benzer (Aristoteles, 1998, 1103a30, 1103b2). Öte yandan kötü bir şeyin taklidi insanı oynadığı kötü rolden zevk almaya götürür. Bu ise hiç kuşkusuz insana psikolojik açıdan zarar verir (Murdoch, 2008, ss. 6-11). Platon burada ilk gençlik döneminde yapılmaya başlanan taklitlerin karakter üzerinde çok derin etkiler yaratacağına vurgu yapmaktadır (Havelock, 2015, s. 205). O nedenle filozof, şairin iyi bir kişinin taklitçisi olmasını şart koşmaktadır. Diğer taraftan ideal devlette yer alacak olan şair, devlete zarar getirmeyecek, işe yarar ve aynı zamanda iyi masallar anlatacak “ağırbaşlı” bir kişi olmalıdır. Şairin sözlerinin koruyucu sınıfın eğitiminde uygulanan kanunlara uygun olması da Platon'a göre en temel meselelerden birisidir (Platon, 2005, 398a-b).

Öyle anlaşılıyor ki Platon koruyucular sınıfına verilecek olan müzik eğitimini –burada daha çok söz sanatları ve şiir kastedilir- çok önemsemektedir. Çünkü müzik eğitiminin kişileri götüreceği yer “güzellik sevgisi”dir. Çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren müzik eğitimini aldıklarında “güzel”e benzemeye çalışacak ve “güzellik” düşüncesi ile kaynaşacaklardır (Platon, 2005, 401d-403d). Aslında bu eğitim koruyucu sınıfın ruhlarını, düşüncelerini güzelleştirmenin yanı sıra aynı zamanda onları iyi kılan da bir şeydir. Platoncu metafizikte güzel ideasının iyi ideası ile özdeş olması da (Bozkurt, 2012, ss. 110-112) bu fikir ile örtüşür. Konuya bu açıdan baktığında şiirin güzelin sevgisini öğretmesi gerçekte iyinin sevgisini öğretmesi anlamını taşır. O yüzden Platon, güzel olanın aynı zamanda iyi ve yararlı olan bir şey olmasından ötürü, müzik eğitiminin eğitimlerin içinde en iyisi olduğunu bildirir (Platon, 2005, 401d).

Homeros'un şiirlerinin toplum içindeki yerini anlamak için Yunan mitlerinin işlevine geri dönecek olursak, Yunan mitlerinin öncelikle Yu-

nan sanatının özgün eserleri olarak bilindiğini ifade etmemiz gerekir. Ancak mitlerin yer aldığı destanlar basit anlamda bir kurgunun ya da yaratımın ifadesi değildirler, onlar daha çok tarihte bir geleneğin geleceğe aktarılması işlevine sahip olmuşlardır. Bir toplumda geçmişi anımsamak amacıyla hafıza yaratmak politik ve toplumsal bir gereklilik ve şiir de bu anlamda edebi bir tür değil, bu toplumsal ihtiyaca hizmet eden bir araçtı. O dönem içinde Homeros'un şiirleri de Yunanlıların kültürel tarihinde bir eğitim aracı olarak görülmüş ve buradaki *ethos* (karakter) bu eğitimle muhafaza edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Yunan şiir tarihini özellikle de Homeros'u Yunan *paideiasının* (eğitiminin) bir kılavuzu olarak kabul etmekte fayda vardır. Nitekim Helenlerin karanlık çağlardan Homeros ve Hesiodos gibi ünlü destan şairlerinin şiirleriyle çıkmış olması da buna bir örnektir (Havelock, 2015, ss. 90-145).

Bu meseleyle ilgili olarak konumuza geri dönecek olursak Platon'un, Yunan şiirinin ya da şairinin Yunan eğitim sistemi içindeki merkezi rolünü bilmediğini düşünmenin çok mantıklı olmadığını söylemek zorundayız. Platon da şüphesiz tıpkı diğerleri gibi şiirin ve sanatın eğitim içindeki işlevinin ve öneminin farkındadır. Platon'un Homeros üzerinden kendisinden önce gelen poetik etkinlikleri eleştirirken, şiiri ya da şairi yok saymak niyetinde olmadığı açıktır. O, daha çok ideal bir devlet düzeninde şairin ne tür şiirler yazması gerektiği problemi ile ilgilenmektedir. Havelock'a göre Platon'un burada dikkate aldığı husus sadece *lexis* (söz) değil aynı zamanda bu dilin ulaştığı çevredir yani dinleyici kitesidir (Havelock, 2015, s. 204). S. Sayers de tıpkı Havelock gibi Platon'un ilgisinin sanatçıdan ziyade dinleyici -bu kitle elbette müzik eğitimini alacak olan koruyucular sınıfıdır- olduğu görüşündedir. Platon'un burada sanatın ahlaki işlevine vurgu yaptığı öne sürülebilir (Sayers, 1999, ss. 148-149).

Görüldüğü gibi Platon çok açık bir biçimde güçlü bir koruyucular sınıfı yaratmak amacındadır. Bunun için de gençleri ruhsal ve bedensel açıdan iyi bir şekilde yetiştirecek bir programa ihtiyaç vardır. Platon'un koruyucu sınıfına bu kadar özen göstermesinin nedeni ise hiç kuşkusuz devleti yönetecek olan filozof-kralların gelecekte koruyucu sınıfın içinden seçilecek olmasıdır. Gençler geleceğin potansiyel yöneticileridirler. Dolayısıyla gelecekte filozof-kral olma potansiyeline sahip olan kişilerin küçük yaşlarda alacakları eğitim büyük önem arz etmektedir (Arslan, 2006,

ss. 413-434). Eğitimin içeriği yukarıda belirttiğimiz üzere “güzel” ve “iyi” olanla ilişkili olmak durumundadır bununla ilgili olmayanların ise yasakları için dışarıda kalacakları kesindir. Buradan hareketle I. Murdoch, Platon’un sanata ya da şaire karşı tümünden dışlayıcı bir tavır sergilemediğini iddia eder (Murdoch, 1977, ss. 9-11). Benzer şekilde Platon’un *ideal devletinde* sanattan tamamen vazgeçtiğini öne sürmek yersizdir (Gece Çelikkan, 2018, s. 93). Platon devlet ya da insanların yaşamına yarar sağlayan şairi, koşullu olarak *ideal devletin* içine almaktadır. Filozofun burada ilgisini topluma yoğunlaştırdığını görürüz. Bunun da asıl sebebi devletin, toplumun mutluluğunu ya da iyisini amaçlamasıdır. Bu amaca hizmet edecek olan şey ise devlet eliyle düzenlenecek olan bir eğitimidir. Platon’un, devleti bir eğitim kurumu olarak düşündüğünü dile getirmekte bir beis yoktur zaten eğitim aslında devletin savunma ve yönetim dışında üç temel görevinden biri olarak kabul edilir. Burada asıl sorun devlet tarafından verilen eğitimin buna bağlı olarak da sanatın koşullu olması ve bunun da sanatın özgürlükçü doğası ile uyuşmamasıdır. Çünkü Platoncu düşüncede sanat yalnızca iyi ve güzel olana hizmet ettiği sürece var olmaya hak kazanır. Havelock bu noktada sanatın içeriğinin mevcut haliyle Platon’un epistemolojisiyle çeliştigiğine dikkat çekmektedir (2015, s. 250). O yüzden Platon sanatın konusunu güzel ve iyi olan olarak tayin etmekte ve sanatın bu yönde dönüştürülmesini talep etmektedir, aksi durumda kendi felsefi görüşleriyle tutarlı olmayan birtakım düşünceler ortaya çıkacaktır.

Platon bütün bir Grek düşüncesinde -var olan- güzel ve iyi arasında özce bir uygunluğun olduğu düşüncesini felsefesinde devam ettirmiştir (Tunalı, 2008, ss. 27-31). Filozof, genel olarak ahlakın konusu kabul edilen iyi ile sanatın konusu kabul edilen güzeli kendi düşünce sisteminde birleştirmiştir (Gece Çelikkan, 2018, ss. 51-52). Hatta Platon’un müzik eğitiminin içeriğini güzel ve iyi olan olarak tespit ederken eğitime dolayısıyla da sanata toplumsal bir amaç atfetmesi de bu yüzdendir. Platon sanatın gücünün ne kadar ciddi olduğunun farkında olduğu için, estetik olanın ahlaksal olması gerektiğini düşünmektedir. O’nun temel kaygısı akıldan dinleyicilerin akıldan uzaklaşıp hazzın peşinde koşmalarıdır. Oysa sanat, dinleyicisinde uyandırdığı haz ile değil Tolstoy’da da olduğu gibi hizmet ettiği amaç ile tanımlanmalıdır. Buna göre sanatın amacı, hitap ettiği kitlerde estetik bir kaygı yaratmak değil ahlaki bir etki uyandırmaktır (Mur-

doch, 1977, s. 25). Bu bağlamda Platon'un ideal ütöpik devlet tasarımının, etik ve politik boyutları olan işlevselci (Noddings, 2017, s. 8) bir eğitim anlayışına dayandığı görülmektedir. Koruyucu sınıfın aldığı eğitimin karakter eğitimi olması, eğitimi adalet ve siyasetin hizmetine sokmuştur. Öte yandan eğitimin içeriğinin iyi ve güzel olanla ilişkili olması da Platon'un eğitim felsefesinin hakikatin ölçüsü olarak kabul edilen idealarla ne kadar ilgili olduğunu göstermektedir (Cevizci, 2018, ss. 34-30). Öyleyse Platon'a göre gerçek sanatın, iyiden güzelden ve hakikatten kısaca iyi ideasından pay alan bir sanat olduğu ileri sürülebilir (Gece Çelikkan, 2018, ss. 7-8). Bu fikir Platon'un sanat anlayışını Platon'un metafizik anlayışından ayrı olarak incelemenin mümkün olmadığını ortaya koymaktadır. Bu konuyu araştırmak için ise *Devlet*'in X. Kitabındaki tartışmalara değinmek şarttır.

Mimesis Olarak Sanat

Devlet'in II. Ve III. Kitaplarında karşımızda sanata karşı görece olumlu bakan bir Platon vardır. Platon toplumsalcı bir bakış açısıyla Homeros üzerinden tüm şairleri, poetik etkinlikleri eleştirse de sanata iyi ve güzele hizmet ettiği ölçüde yani koşullu olarak ideal devletinde yer açmaktadır. O, şairden genç koruyucu sınıfının eğitiminde iyi karakterlerin resmedilmesini ya da şiirin içeriğinin bu yönde dönüştürülmesini talep etmektedir (Sayers, 1990, s. 149). Şairin bu amaca göre hareket ettiğinde ideal şehirde yer almaması düşünülemez. Oysa *Devlet*'in X. Kitabında karşımızda sanatçıyı şehirden (*polis*) dışlayan hatta deyim yerindeyse kovan ve her türlü mimetik sanatı yasaklayan bir Platon vardır. Kimi yorumcular Platon'un X. Kitapta sanat konusundaki fikirlerini değiştirdiği kimileri de II., III. ve X. Kitaplar arasında bir tutarsızlığın olmadığı kanaatinde (Asmis, 2006, ss. 349-351). Platon'un X. Kitapta taklide dayalı olan sanatı yasaklamasında sanata karşı oldukça katı bir tutum sergilemesinde birtakım meşru felsefi dayanaklar vardır. Bu bölümde biraz olsun bu gerekçelere konumuz bağlamında değinmeye çalışacağız.

Platon *Devlet*'in X. Kitabında işe kurduğu devletin kurulacak devletler içinde en iyisi olduğuna inandığını söylemekle başlar. Bunun da nedeni şiir konusu üzerinde uzlaşılan kuraldır. Platon'un söz konusu ettiği kural, şiirde benzetmeye yani taklide dayalı her şeyin bir kenara atılmasıdır (Pla-

ton, 2005, 595a-b). Aksi durumda bu eserler dinleyicisine büyük zararlar verecektir. Platon III. kitapta dile getirdiği düşüncüyü X. Kitapta bu kez daha ayrıntılı örnekler vermek suretiyle tekrar eder. Bu anlayışa göre sanat bir yaratım değil, taklittir (*mimesis*). Sanatçının taklit ettiği şey gerçeğin değil görünüşün (*eidola*) ya da kendisine görünenin bir taklidir. Platon sanatın mimetik bir etkinlik olduğunu anlatmak için burada ayna metaforuna başvurur. Sanatçının ürettiği şey, elimize aynayı alıp etrafa tuttuğumuzda ortaya çıkan şeyle aynıdır. Nasıl ki aynayı çevreye tuttuğumuzda gerçekliği olmayan ama görünürde olan pek çok varlığı yaratmış olursak, sanatçı da aslında görünüşteki sediri yansıtmaktadır (Platon, 2005, 507b-c). Platon'a göre bir ressamın çizdiği sedir, hiçbir zaman gerçeğin kendisi olamaz, tuval üzerine yapılan resim gerçek nesnenin sadece bir görüntüdür, kopyasıdır, tıpkı sahnede seyrettiğimiz Hamlet'in gerçek Hamlet değil de onun görüntüsü olması gibi (Tunalı, 2008, s. 80). Sedirin resmini yapan ressam İ. Tunalı'nın ifadesiyle "gerçek masanın veya sedirin değil, marangozun yaptığı zaten gerçekliği olmayan bir görünüşün resmini yapar" (Tunalı, 2008, s. 81). Dolayısıyla bu benzetmenin üçüncü dereceden bir benzetme ya da kopya olacağı açıktır. Platon X. kitapta şair ve ressam arasında bir benzerlik kurmakta ve bu kişilerin yaptıkları işin gerçekliğin üç adım ötesinde olduğunu belirtmektedir. Çünkü ressam, sedir ide(a)sının yaratıcısı olan Tanrıdan ve bu forma uygun olarak sedirin bir çeşidini (*eidola*) yapan dülgerden sonra gelir. Dolayısıyla ressam, benzetmenin benzetmecisi ya da taklidin taklitçisi olur (Platon, 2005, 595a-598d). Şairin yaptığı bu işi Platon şöyle tasvir eder:

Öyleyse diyebiliriz ki Homeros başta olmak üzere, en yüksek değerleri anlatırken olsun, herhangi bir şeyi uydururken olsun, birer benzetmecidirler, sadece; gerçeğin kendisine ulaşamazlar. Demin dediğimiz gibi, ressam nasıl kunduracılığın ne olduğunu bilmeden kundura resmi yapıyor, bir sanatı onlardan çok bilmeyenler de renklere, biçimlere bakıp onu sahici gibi görüyorlarsa, bu da öyle (Platon, 2005, 601a).

Metinden de anlaşılacağı gibi Platon ressamın herhangi bir şeyi bilmeden benzetmede bulunduğunu bu benzetmenin ise gerçeklikle değil görünüşle ilgili olduğunu ileri sürmektedir. Sözgelimi bir doktoru betimleyen bir yazar sadece doktorun konuşmasını taklit etmekte fakat onun yeteneğine ve bilgisine sahip olamamaktadır (Murdoch, 1977, ss. 18-25).

Platon bir şey bilmediği halde kendisini biliyor gibi gösteren öte yandan hakikatlerle değil de görünüşlerle (*eidola*) alakadar olan ressamı göz boyayan bir hokkabaza benzetir. Görünüşlerin sahibi varlıklarmış gibi sergilenmesi düpedüz bir aldatmacadır (Platon, 2005, 598a). Bu durum kuşların Grek ressam Zeuxis'in çizdiği üzüm salkımlarını gerçek sanıp saldırmasına benzer. Sanatçının görünüşteki varlıkları renklendirerek, boyayarak kimi zaman da süsleyerek topluma sunması gerçekte sahte bir bilgi, sahte bir eylem ve sonuçta sahte bir dünya algısı yaratır. Tüm bunların hakikatle bir ilgisinin olmaması da toplumun hakikatten uzaklaşması, toplumsal değerlerin ise çöküntüye uğraması demektir (Aşkın, 2016, s. 205). Dolayısıyla sanatçının hakikatten uzak olması, mimetik etkinlikleri sahip olduğu bu doğa nedeniyle tehlikeli kılmaktadır.

Platon sanatı mimetik bir faaliyet olarak değerlendirirken öyle görünüyor ki *mimesise* olumsuz bir anlam yüklemektedir (Mutlu, 2017, s. 33). Bu anlam da hiç kuşkusuz *mimesis*'in taklit olmasının yanı sıra aldatma, bir kandırma aracı olması meselesidir. Platon görünüşü hakikatmiş gibi dışa vuran şairin görevinin çok açık biçimde insanları kandırmak olduğunu ifade eder (Platon, 2005, 598c-d). O, konuştuğu şeyin bilgisine bile sahip olmayan şairleri büyük sahtekârlar olarak tanımlamakta, şairler ve sofistler arasında da bir benzerlik kurmaktadır. Bilindiği gibi Sokrates, *Savunma*'da bir şey bilmedikleri halde kendilerini her şeyi biliyor gösteren şair ve sofistleri eleştirmektedir. Şairler ortaya koydukları görüntülerle nasıl insanları kandırıyorlarsa sofistler de kötü retorikle insanları olmayan şeylere inandırmaktadırlar, bu bakımdan her ikisi arasında pek fark yoktur (Asmis, 2006, s. 354). Denilebilir ki sanat alanındaki temel sorun sanatçının sanı ya da *doksayı episteme* (gerçek bilgi) yerine geçirmeye çalışmasıdır ki Platon buna itiraz eder. Platon'un idealar/formlar teorisi, ikili dünya kavrayışı göz önüne alındığında sanı bilgisinin görünüşlere ilişkin bir bilgiyi yansıtırken, *epistemenin* düşünmenin konusu olan hakikat (*aletheia*) alanını yansıttığı anımsanacaktır (Aşkın, 2016, s. 197). Böyle bir tabloda algının konusu olan *doksanın*, gerçeğin hakiki olanın yerine geçmesi kabul edilebilir değildir. Bu noktadan hareketle denilebilir ki Platon *mimesisi* hakikatle olan ilişkisi bağlamında ele almaktadır (Mutlu, 2017, s. 11). Ancak mevcut durumda sanatın hakikatle (*aletheia*) ilişki kurmada başarısızlığa uğradığını ortaya koymak gerekir. Bunun da tek nedeni sanatın *mimesise* yani taklide

dayalı bir etkinlik olmasıdır. Sanat bakışını gerçeklikten ziyade görünüşlere yönelttiği sürece *aletheia*dan uzak kalacaktır. O yüzden Platon X. kitabın başında sanatın taklitten uzak olmasını istemektedir. Diğer yandan sanatın *aletheia* ile ilişki kurabilmesi mimetik yanını bir tarafa bırakıp güzel olana (*kalon*) yönelmesi ile gerçekleşebilir. Şayet şairler kusurlu kopyalar üretmekten vazgeçip erdemli ve iyi eylemleri övüp yüceltirlerse, güzel ideası ile ilişki kurup sorunu çözüme kavuşturabilirler. Platon'un sanatçıdan beklediği şey tam da budur. Çünkü Platoncu düşüncede güzel olan şey daha önce ifade ettiğimiz gibi iyi olan şeydir. İyiliğin formu güzelliğin formu olmasa bile güzellik ve iyilik aslında eş zamanlı formlardır (Aşkın, 2016, ss. 203-206).

Platon bir kez daha sanatın içeriğini güzel ve iyi olan olarak tanımlamakta ve sanatın iyiye hizmet etmesi gerektiğini savunmaktadır. Güzel ve iyi olan şeyin ayırdına ise hesap eden, şeyleri ölçüp biçen, tartan en iyi yanımızla, aklımızla varırız. Oysa Platon'a göre benzetmeci şairin akla uyan yanımızla hareket etmediği açıktır. Şairin "iş, benzetmesi daha kolay olan coşkun, taşkın, değişken yanımızı ortaya koymaktır" (Platon, 2005, 605a). Şair bunu yapmakla içimizdeki kötü yanı beslemekte, güçlendirmekte hatta akla uyan yanımızı zayıflatmaktadır sonuç olarak insanların kötü ve mutsuz olmasına yol açmaktadır (Platon, 2005, 605b-606d). Platon, şairin içimizdeki değerli yan ile değil de daha az değerli olan yan ile ilgilenmesini, şairi devlete sokmamak için haklı bir gerekçe olarak görmektedir. Şair (*poietes*) rasyonel olan yanımızı değil dizginlenmesi gereken tutku, öfke gibi bize hoş ve acı gelen duygularımızı beslemektedir. Platon'a göre şairlerin en büyüğü olan Homeros'un yaptığı tam da budur. Platon bu noktada Homeros'u savunan kişilere şöyle yanıt vermek gerektiğini söyler:

Öyleyse, Glaukon, Homeros hayranlarına rastlayınca ne yapacaksın? Sana derlerse ki: "Homeros Yunanlığın kurucusudur, insanları yönetmek, yetiştirmek için ondan örnek almalı, davranışlarımızı onun öğütlerine uydurmalıyız"; bu adamları saygıyla selamlar, sevgiyle kucaklarsın, sizden değerli insan yoktur, dersin; bence de Homeros şairlerin en büyüğü, tragedya şairlerinin de başıdır, dersin; ama bizim devletimize Tanrıları ve iyi insanları öven şiirlerden başkasını sokmayacağımızı unutmazsın. Ne kadar hoş olsa da öteki şiirlerin perisi senin devletine girdi mi, acı tatlı duygular kanunların yerini alır,

toplum her şeyde en iyiyi arayacak yerde acıya tatlıya bakar (Platon, 2005, 606e-607a).

Yukarıdaki metinde de görüldüğü gibi Platon şairlerin tutkulara göre hareket etmesini tehlikeli bulmaktadır. Buradaki tehlike ise acı ve tutkuların zamanla yasaların yerini almasıdır ki bu devletin çöküşü anlamına gelir. Devletin varlığını tehdit eden bir sanatın Platoncu devlet anlayışı içinde yer alması düşünülemez. *Mimesis*e dayalı olan bir sanat mevcut haliyle devlette var olmayı hakketmez. Bu yüzden Platon başta Homeros olmak üzere tüm benzetmeci şairleri devletinden sınır dışı eder.

Platon şairi ideal devletinden kovmakla aslında felsefesinin merkezinde bulunan filozofu ya da filozof kralı yüceltmek istemektedir. Bu düşünceyi Platon'un şiirle felsefenin çatışmasını gündeme getirmesinden çıkarsayabiliriz. Şair ve filozof arasındaki tartışma Grek kültüründe çok eskilere dayanan kadim bir meseledir Platon da Homeros'la kavga ederken bu tartışmanın içinde yer alır. Sanat gerçeklikten ve hakikatten uzak bir biçimde görünüşlerin mekanik bir kopyasını üretir. Ürettiği şey tikel olanın görünüşünün imgesidir. Bu yönüyle mimetik sanat bölünmüş çizgi benzetmesinde bilginin en alt kademesi olan *eikasia*ya (tahmin) karşılık gelir. *Eikasia*nın diğer adı ise illüzyondur, illüzyon ise yanılgı demektir. Sanatçının biçimlere bakıp onu sahici bir şey gibi göstermesi böyle bir şeydir. Dolayısıyla akıldan uzak olan bu bilgi türünün bir değeri yoktur. Konuyu Platon'un sanata bakışıyla değerlendirdiğimizde ise sanatçının yansıttığı nesnelere de bir değerinin olmadığını ileri sürmek mümkündür. Sanat *doksa* (sanı) alanıyla ilgili olduğundan konusu illüzyon hayal, olmaktadır. Öte yandan sanattaki üretimlerin bilgelikten değil de irrasyonel bir ilhamdan beslendiği unutulmamalıdır. Oysa Platon'a göre felsefe, bilginin daha yüksek formuyla ilgilenmektedir. Felsefede daha yüksek bir gerçeklik olan evrensel hakikatler vardır ve bu hakikatler idealerin bilgisini kapsar (Sayers, 1999, ss. 150-154). Platon için önemli olan bilgi *episteme*dir (gerçek bilgi), *doksa* değil. Felsefe *epistemenin* bilgisi olduğundan filozof, (kanı sever (*filodoksoi*)) kişi olarak değil bilgi sever kişi olarak tanımlanır. Çünkü kanı, bilgiden farklı bir şeydir (Havelock, 2015, ss.244-250). Filozof sanatçıdan farklı olarak eşyanın gerçek doğasını kavrayabilen bir kişidir. Platon'un burada evrensel bir hakikat yaratma çabasında olduğu açıktır (Cevizci, 2018, s. 35). Bu nedenle Platon görünüş karşısında gerçekliği,

doksa karşısında *epistemeyi*, şair karşısında da filozofu savunmaktadır. Denilebilir ki Platoncu felsefede şair filozofa yenik düşmüştür. Böylesi bir sonucun Platoncu düşünce ile tutarlı olduğunu da ifade etmek gerekir.

Sonuç

Gerçek şudur ki Homeros'un şiirleri Yunan toplumunun düşünce ve davranış kalıplarının, gelenek ve göreneklerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir eğitim aracı olmuştur. Ne var ki bu durum felsefe tarihinde Homeros'a yöneltilen eleştirileri ortadan kaldırmak için yeterli olmamıştır. Ksenophanes ile başlayan ardından Herakleitos ile devam eden ve Platon ile doruk noktasına ulaşan eleştirilerin temelde toplumsal ahlakın inşa edilme süreci ile yakından ilintili olduğunu varsaymak yanlış olmayacaktır. Özellikle Platon'un Homeros'u merkeze alarak -çünkü Homeros Yunanlıların kurucusu ve tüm tragedya şairlerinin de babasıdır-Yunan kültüründeki gelenekle yani tüm poetik etkinliklerle mücadeleye girişmesi, sanata önem vermemesinden değil ideal bir devlet düzeninde iyi ve mutlu yurttaşlar yetiştirmeyi -kaldı ki bu yurttaşlar gelecekte devletin yöneticileri seçilecektir- amaçlıyor olmasındandır. Bu noktada Platon için başta Homeros olmak üzere tüm şairler- tragedya şairlerini de sevmektedir- devlet düzeni için ciddi bir tehdit oluşturur. Problemin üstesinden gelmek devlet eliyle planlanmış iyi bir eğitimle mümkün olur. Bu eğitimin önemli aşamalarından biri olan müzik/sanat eğitiminin içeriği Platoncu felsefe için oldukça büyük bir önem arz etmektedir ki o, bunu tartıştığımız gibi güzel ve iyi olan olarak belirlemektedir. İnanç ve sanılarla iş gören, *mimesis*e dayalı olan sanat Platon'a göre iyi, yararlı ve işlevsel bir sanat olmayacaktır. O sebeple filozof, toplumsalcı bakış açısıyla ahlaki bir tavırla sanatın yeniden uygun kriterlere göre inşa edilmesini talep etmektedir.

Bana öyle geliyor ki Homeros burada temsili bir simgedir. Platon aslında Homeros üzerinden tüm şairleri eleştirmekte iyi bir eğitimin- bu eğitim bilgi anlayışına o da metafizik ve varlık görüşüne dayanır dolayısıyla formlar teorisine dayanır- nasıl olması gerektiği konusunda bilgi vermekte ve en önemlisi de sanatın bu noktada ne kadar işlevsel olabileceğini ortaya koymaktadır. Öte yandan Platon'un *Devlet*'in X. Kitabında sanat karşıtı bir tutum sergilemesi kendi felsefi düşünce sistemiyle sanatın mevcut durumunun çelişki oluşturduğunu düşünmesinden ileri gelir. Filozofun

III. kitapta öne sürdüğü fikirler gerçekleşmeyecekse sanatçı devletten atılacaktır. Bu noktada Platon sanata karşı felsefeyi, sanatçıya karşı da filozofu savunur. Çünkü fiili durumda sanat hiçbir zaman gerçek bilginin kaynağı olarak görülemez. Bu yönüyle Platon hakikatten uzak olan Homeros'u gözden çıkarmakta ve sonuçta devletinden uzaklaştırmaktadır.

Kaynaklar

- Aristoteles (2007). *Poetika: Şiir Sanatı Üzerine*. (Çev. S. Rifat). İstanbul: Can Yayınları.
- Aristoteles (1998). *Nikomakhos'a Etik*. (Çev.S. Babür). Ankara: Ayraç Kitabevi.
- Arslan, A. (2006). *İlkçağ Felsefe Tarihi 3: Sofistlerden Platon'a*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Asmis, E. (2006). Plato On Poetic Creativity. *A Companion to Plato*. (Ed. R. Kraut). Cambridge: Cambridge University Press, 338-364.
- Aşkın, Z. & Cılız, F. (2016). Platon'da Güzel, Aletheia ve Sanat İlişkisi. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 6 (1), 195-209.
- Barnes, J. (2004). *Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*. (Çev. H. Portakal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Buxton, R. (2016). *Yunan Mitolojisi*. (Çev. A. F. Yıldırım). İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Bozkurt, N. (2012). *Sanat ve Estetik Kuramları*. Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2018). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Say Yayınları.
- Çağrı Mutlu, E. (2018). Öğretmen Homeros. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 8 (1), 319-338.
- Demir A. & Gece Çelikkın, Ş. (2018). *Platon'da Siyaset ve Sanat*. İstanbul: Yayın Dünyamız Yayınları.
- Dürüşken, Ç. (2013). *Antikçağ Felsefesi: Homeros'tan Augustinus'a Bir Düşünce Serüveni*. İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Guthrie, W. K. C. (2011). *Yunan Felsefe Tarihi: Sokrates Öncesi İlk Filozoflar ve Pythagorasçılar*. (Çev. E. Akça). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Havelock, E. A. (2015). *Platon: Filozof Şaire Karşı*. (Çev. A. Beyaz). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Herakleitos (2005). *Fragmanlar*. (Çev. C. Çakmak). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

- Homeros (2014). *İlyada*. (Çev. A. Erhat & A. Kadir). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Murdoch, I. (1977). *Ateş ve Güneş: Platon Sanatçıları Niçin Dışladı?* (Çev. S. R. Kırkoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mutlu, B. (2017). Platon'da ve Platon Öncesi Metinlerde Mimesis. *Art-Sanat Dergisi*, 8, 9-34.
- Noddings, N. (2017). *Eğitim Felsefesi*. (Çev. R. Çelik). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Platon (2005). *Devlet*. (Çev. S. Eyuboğlu & M. A. Cimcoz). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sayers, S. (1999). *Plato's Republic: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Tunalı, İ. (2008). *Grek Estetik'i: Güzellik Felsefesi, Sanat Felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zeller, E. (2001). *Grek Felsefesi Tarihi*. (Çev. A. Aydoğan). İstanbul: İz Yayıncılık.

Öz: Homeros, MÖ yedinci yüzyıldan itibaren İyonya filozofları, ozanlar ve tarihçiler tarafından adı anılmaya başlanmış yüzyıllar boyunca da Yunan kültürüne etki etmiş önemli ozanlardan birisidir. Öyle ki Platon'a gelene kadar Homeros'un adını anmayan bir yazardan söz etmek neredeyse imkansızdır. Bunun nedeni hem Homeros hem de Hesiodos'un destanlarında Yunanlıların tüm inançlarını, gelenek ve göreneklerini, duygu ve tutkularını açığa çıkaran bir dinin gizli olmasıdır. Tanrıların işlerinin, adlarının belirtildiği bu din aynı zamanda Yunanlıların mitolojisidir. Azra Erhat'ın ifadesiyle belirtmek gerekirse Homeros, "Platon zamanında yalnız bir şair değil, kutsal bir kitaptır" (Homeros, 2014, s. 11). Yunan dini, politikası, askerliği konusunda temel bir başvuru kaynağı olan Homeros'un, Platon'un ideal devletinden sürgün edilmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu çalışmanın temel meselesini de Platon'un Homeros'la olan tartışması oluşturur. Bu bağlamda çalışma Platon'un Devlet isimli diyalogunu merkeze alarak filozof ve şair arasındaki çatışmayı ve Platon'u bu düşünceye iten nedenleri çözümlenmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Homeros, taklit (mimesis), şair (poietes), eğitim (paideia), devlet (politeia).

